

תיקון הברכות והתפילות

וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל, וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה, והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית, ומטעמת אינה צריכה ברכה לא לפניו ולא לאחריה עד רביעית.

הלכה ג

וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה, וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה.

הלכה ד

נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנייה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

הלכה ה

ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום, ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה, וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה, וכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה אלא אם כן היתה סמוכה לחבירתה.

הלכה ו

וכל הברכות כולן נאמרין בכל לשון והוא שיאמר כעין שתקנו חכמים, ואם שינה את המטבע הואיל והזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה אפילו בלשון חול יצא.

3. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריד

אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה ור"י נסתפק אם הלכה כר' יוחנן אם לאו דאמר אביי כוותיה דרב מסתברא ונפקא מינה שאם דילג מלכות והזכיר השם שלא יחזור ויברך דשמא הלכה כרב אבל רבי' האי פסק כר' יוחנן וכ"כ הרמב"ם ז"ל כל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה

4. בית יוסף אורח חיים סימן ריד

והרוקח כתב בסימן שס"ג ז"ל וזה לשונו בכל הברכות שהם הודאות להקב"ה יש בהם הזכרת השם ומלכות אבל בתפילת שמונה עשרה שאינה הודאה על שם הנאה ומצוה אלא על תביעת צרכיו של אדם ולעולם יסדיר אדם שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך יתפלל (ברכות לב.) הילכך לא תיקנו בה מלכות:

5. ב"ח אורח חיים סימן ריד

העתקה מכתבת יד הרב הגדול מוה"ר יעקב פולק ז"ל שאל תלמיד אחד בבית המדרש מפני מה לא תיקנו אנשי כנסת הגדולה מלכות בכל שמונה עשרה ברכות והא רבי יוחנן קאמר כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה והשיב לו הגאון הני מילי ברכת פירות וברכת מצות וכל דבר שאדם נהנה מהן מן העולם שאמרו רבותינו ז"ל אסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה וכן על דבר מעשה שנתחייב בברכה על הראייה וכגון הרואה קשת אבל תפילה (שהוא) שבח ובקשות הוא ואינו חייב ברכה של שבח על שום מעשה כהאי גוונא לא אמר רבי יוחנן והכי נמי אמר (רבי יוחנן משמיה דרבי אסי) [רב יהודה אמר שמואל] (ברכות כא א) הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שתתפללין אם יכול לחדש דבר בתפילתו מתפלל וכו' ורבי יוחנן אומר הלואי יתפלל אדם כל היום כולו ואי איתא דברכות של תפילה כשאר ברכות של חיוב מי יכול לחזור ולהתפלל הא אמרינן (ברכות לג א) כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא את שם ה' עד כאן לשונו וכיוצא בזה כתב הרוקח ומביאו בית יוסף:

א. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א

רבי עקיבא אומר אומרה ברכה רביעית כו'. אמר ליה רב שמן בר אבא לרבי יוחנן מכדי אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות, נחזי היכן תקון. - אמר ליה: בתחילה קבעוה בתפלה, העשירו - קבעוה על הכוס, הענו - חזרו וקבעוה בתפלה, והם אמרו: המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס. איתמר נמי, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפלות קדושות והבדלות.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מ עמוד ב

בנימין רעיא כרך ריפתא ואמר: בריך מריה דהאי פיתא. אמר רב: יצא. והאמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה! - דאמר: בריך רחמנא מריה דהאי פיתא. והא בעינן שלש ברכות! מאי יצא דקאמר רב - נמי, יצא ידי ברכה ראשונה. מאי קמשמע לן - אף על גב דאמרה בלשון חול, תנינא, ואלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה, וידי מעשר, קריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון! אצטריך, סלקא דעתך אמינא; הני מילי - דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון קדש, אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון קדש אימא לא - קמשמע לן.

גופא, אמר רב: כל ברכה שאין בה הזכרת השם - אינה ברכה. ורבי יוחנן אמר: כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה. אמר אביי: כוותיה דרב מסתברא, דתניא: לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא עברתי - מלברכך, ולא שכחתי - מלהזכיר שמך עליו, ואילו מלכות לא קתני. ורבי יוחנן - תני ולא שכחתי מלהזכיר שמך ומלכותך עליו.

ב. 1. תוספות מסכת ברכות דף מ עמוד ב

אמר אביי כוותיה דרב מסתברא כו' - י"מ דמסתברא ברייתא כוותיה ומיהו רב אלפס פסק כר' יוחנן וכן פסק ר"י דכל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה ולכך היה אומר ר"י שאם היה מדלג מלכות של ברכת המוציא שצריך לחזור ולברך ואפי' דלג תיבת העולם בלבד דמלך לבד אינו מלכות וברכות של שמונה עשרה אין בהן מלכות דאינן באין בפתיחה ובחתימה אין שייך מלכות אבל אלהי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך הקדוש ברוך הוא על כל העולם שהודיע מלכותו ומעין שבע דמצלי בשבת הואיל ויש בה האל הקדוש שאין כמוהו היינו כמו מלכות כמו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד דהוי במקום מלכות ולפי מה דפרישית דכל היכא דכתיב אלהי אברהם הוי כמו מלכות ניחא ולר' יוחנן לא קשיא דלא תני מלכותך דאטו כרוכלא כל האי לימני וליזיל.

2. רמב"ם הלכות ברכות פרק א

הלכה א

מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך, ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת, ומדברי סופרים אכל אפילו כזית מברך אחריו.

הלכה ב

ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה,

